

Till Socialstyrelsen**Yttrande över: Remiss avseende förslag till ändring i Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2018:43) om behörighet för sjuksköterskor att förskriva och ordinera läkemedel, Dnr 4.1-7384/2024****Sammanfattning av ärendet**

Förslaget innebär att sjuksköterskor som är distriktssjuksköterskor eller specialistutbildade inom hälso- och sjukvård för barn och ungdomar blir behöriga att ordinera enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer om vaccination mot kikhosta för gravida. Sjuksköterskor som inte har någon av dessa specialistutbildningar, men som genomgått en utbildning inom kunskapsområdet vaccinationsverksamhet, får ordinera vaccin mot influensa och covid-19 till gravida, enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer. För att ordinera vaccin mot kikhosta till gravida, enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer, krävs däremot en högskoleutbildning inom området vaccinationsverksamhet om minst 3 högskolepoäng.

Dessutom innebär den ändrade föreskriften att vaccination mot covid-19 inkluderas och att den tidigare separata föreskriften om sjuksköterskors ordinationsrätt för vaccination mot covid-19 upphävs.

Yttrande

Smittskyddsläkarförbundet välkomnar en översyn av föreskriften om sjuksköterskors ordinationsrätt. Det är angeläget att ordinationsrätten regleras på ett sätt som möjliggör såväl en god tillgänglighet och hög vaccinationstäckning som en hög nivå av medicinsk säkerhet i samband med vaccination.

Smittskyddsläkarförbundet instämmer i att vaccination av gravida kräver särskilda överväganden, eftersom vaccinet skulle kunna påverka både den gravida kvinnan och fostret på ett negativt sätt. En rekommendation om vaccination av gravida föregås därför av en noggrann utredning av Folkhälsomyndigheten där nytta vägs mot risker. Det är endast om den samlade dokumentationen och erfarenheten tydligt visar att nyttan med vaccination överstiger eventuella risker som ett vaccin rekommenderas. I samband med en ordination behöver även en individuell bedömning göras, men denna i bedömning väger myndighetens rekommendation tungt. I förslaget saknar vi motivation till varför tre vaccin som på ett likvärdigt sätt rekommenderas av Folkhälsomyndigheten till alla gravida kräver olika nivåer

Postadress

Smittskyddsläkarförbundet
c/o Malin Bengner
Smittskydd Jönköping
Länsjukhuset Ryhov
551 85 Jönköping

Telefon

010-242 23 34

E-post

malin.bengner@rjl.se

Webbadress

<http://www.slf.se/smittskydd>

av förkunskaper hos den ordinerande sjuksköterskan. Det kunde möjligen vara befogat om det var frågan om ett vaccin med särskilda risker eller begränsad dokumentation eller erfarenhet, men så är inte fallet med vaccin mot kikhosta. Tvärt om är det ett vaccin som använts under många år och där det finns omfattande vetenskapligt och empiriskt stöd för att det är ett säkert och effektivt vaccin för gravida.

Att begära en högskoleutbildning om minst 3 hp är ett högt ställt krav som överstiger det som idag ingår i specialistutbildningarna till distriktssjuksköterska eller barnsjuksköterska (eller för den delen läkarutbildningen). Dels är det omfattande i tid och dels innebär det att ingen form av utbildning anordnad av regionerna eller av privat aktör kan användas. Det finns idag bara enstaka högskolor/universitet som erbjuder en sådan utbildning, det vill säga långt ifrån tillräckligt för att täcka behovet. Mer ändamålsenligt skulle kunna vara att ställa krav på utbildningens längd i tid och vad den i stora drag bör omfatta. Exempelvis skulle man då kunna ställa ett krav på att utbildningen omfattar de särskilda överväganden som krävs vid ordination av vaccin till gravida. Ett alternativ skulle också kunna vara att ställa krav mer liknande de som ställs gällande delegering i SOSFS 1997:14, exempelvis gällande reell och inte endast formell kompetens och krav på kontinuerlig uppföljning och omprövning av ordinationsrätten. Med ett krav på 3 hp kommer det att ta lång tid innan tillräckligt många sjuksköterskor vidareutbildats för att tillgängligheten till vaccination ska kunna öka på det sätt som är önskvärt. Det leder i sin tur till en lägre vaccinationstäckning och risk för allvarlig sjukdom hos spädbarn vars mamma inte vaccinerats. Att fortsätta kräva läkarordination riskerar även att skapa undanträngningseffekter gentemot andra medicinska insatser.

På sikt skulle det vara önskvärt att kunskapsområdet vaccinationsverksamhet ingick i utbildningen till barnmorska, men det är inte något som regleras av Socialstyrelsen. Däremot bör det tas hänsyn till att barnmorskor är specialistutbildade sjuksköterskor med fördjupade kunskaper om den gravida kvinnan, fostret och hur olika sjukdomstillstånd och läkemedel påverkar graviditeten och risken för komplikationer. Med en kompletterande utbildning om vaccinationer skulle därför barnmorskor vara mycket väl lämpade för att ordinera vaccin till gravida. Det vore därför rimligt att det framför allt för denna grupp skulle vara tillräckligt med en utbildning som omfattar kunskapsområdet vaccinationsverksamhet för att få ordinera vaccin mot kikhosta, på samma sätt som redan idag är möjligt för vaccin mot influensa och covid-19.

Även för övriga sjuksköterskor anser vi att samma behörighetskrav som för ordination av vaccin mot influensa och covid-19 till gravida bör gälla även för ordination av vaccin mot kikhosta till gravida. Det finns dock ett behov av att tydligare definiera vad en ”utbildning som omfattar kunskapsområdet vaccinationsverksamhet” innebär, så att denna håller tillräckligt hög kvalitet. Det är önskvärt att en sådan utbildning kan anordnas av exempelvis regioner och privata aktörer, inte endast högskolor.

Smittskyddsläkarföreningen välkomnar att vaccination mot covid-19 integreras i denna föreskrift. I samband med detta har dock texten blivit påtagligt svårsläst. Framför allt 10 § borde kunna uttryckas på ett tydligare sätt, då det är angeläget att de verksamhetschefer som paragrafen avser enkelt kan förstå innebörden. Det är också något oklart om det avses att kraven på utbildning ska skilja sig för covid-19 och jämfört med bland annat influensa. Under covid-19 specificeras att utbildningen ska vara likvärdig med den som ges på

specialistutbildningarna, medan det för vaccinationsprogrammen i 9 § punkterna 2-7 står att det ska vara en utbildning som omfattar kunskapsområdet vaccinationsverksamhet. Smittskyddsläkarföreningens åsikt är att det bör gälla samma kunskapskrav för influensa och covid-19 och att det tydligt ska framgå i föreskriften.

Det finns ett behov av att skyndsamt se över sjuksköterskors möjligheter att ordinera andra vaccin än kikhostevaccin till gravida, även om vi uppfattar att det ligger utanför målsättningen med denna ändring av föreskriften. Det gäller dels nya vaccin, som vaccin mot RS-virus och bältros, och dels äldre vaccin där nya grupper inkluderats i Folkhälsomyndighetens rekommendationer, som vaccin mot HPV-virus och hepatit A, där ordinationsrätt för sjuksköterskor vore önskvärt. Däremot kan man ifrågasätta om BCG-vaccin mot tuberkulos verkligen bör omfattas av sjuksköterskors ordinationsrätt, vilket är fallet idag enligt 9 § punkt 2 i föreskriften. Den snabba utveckling som nu sker på vaccinmarknaden ställer krav på en betydligt snabbare och enklare process för att kontinuerligt anpassa föreskriften än vad som hittills varit fallet.

Sammanfattningsvis välkomnar Smittskyddsläkarföreningen förslaget att sjuksköterskor som är distriktssjuksköterskor eller specialistutbildade inom hälso- och sjukvård för barn och ungdomar blir behöriga att ordinera vaccin mot kikhosta till gravida enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Vi anser dock att samma behörighetskrav som för ordination av vaccin mot influensa och covid-19 till gravida bör gälla även för ordination av vaccin mot kikhosta till gravida.

För Smittskyddsläkarföreningen

Malin Bengné
Ordförande Smittskyddsläkarföreningen
Smittskyddsläkare Region Jönköpings län